

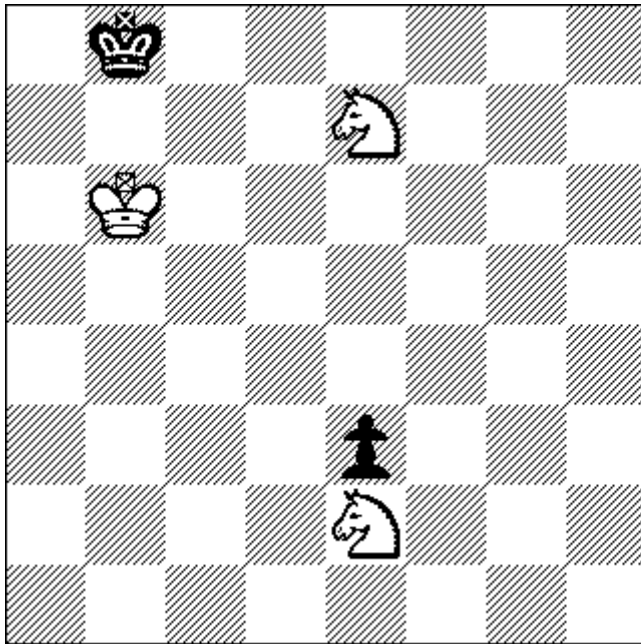
Gebrek aan kaliber?

De lopers en de paarden, ook wel de lichte stukken genoemd, vormen een belangrijk deel van de strijdmacht van het schaakspel. Tenslotte zijn het meestal de paarden en de lopers die in de opening samen met de pionnen zoveel mogelijk van het beschikbare terrein proberen te bezetten. Hierdoor heeft een dame of een toren vroeg in de opening weinig kans om een actieve rol te spelen. Een dame, die toch vroeg naar buiten gaat, wordt meestal zo door de vijandelijke stukken belaagd, dat deze onverrichter zake weer naar het thuishonk terug moet. Een aanval met de zware stukken heeft dan ook het meeste effect als deze door de lichte stukken is voorbereid. De speler die het beste in deze voorbereiding geslaagd is, heeft meestal de beste kansen in de rest van de partij. Ook in het middenspel bewijzen de lichte stukken vaak goede diensten. Als de rokadestelling van de tegenstander onaantastbaar lijkt, dan keert het tij meestal door een paard- of loperoffer. Af en toe loont het zelfs de moeite om een toren tegen een licht stuk te offeren zonder dat er meteen een matcombinatie op volgt, omdat de torens in het middenspel niet altijd genoeg bewegingsruimte hebben om echt goed tot hun recht te komen.

Toch lijkt het zo te zijn, dat als we in het eindspel komen, de invloed van de lichte stukken zienderogen afneemt, vooral als er niet meer zoveel pionnen meer over zijn. De torens hebben met minder pionnen op het bord immers meer ruimte, waardoor ze veel sneller over het hele bord kunnen bewegen. Met name de paarden blijven in dit geval enorm bij de torens achter vanwege hun beperkte actieradius. Een loper is in het eindspel ook een stuk minder sterk, omdat vijandelijke pionnen die niet op dezelfde kleur staan als de loper niet kunnen worden aangevallen. Dit is een probleem, waar de toren geen last van heeft. Een zwaar stuk kan immers tegelijk witte en zwarte velden aanvallen.

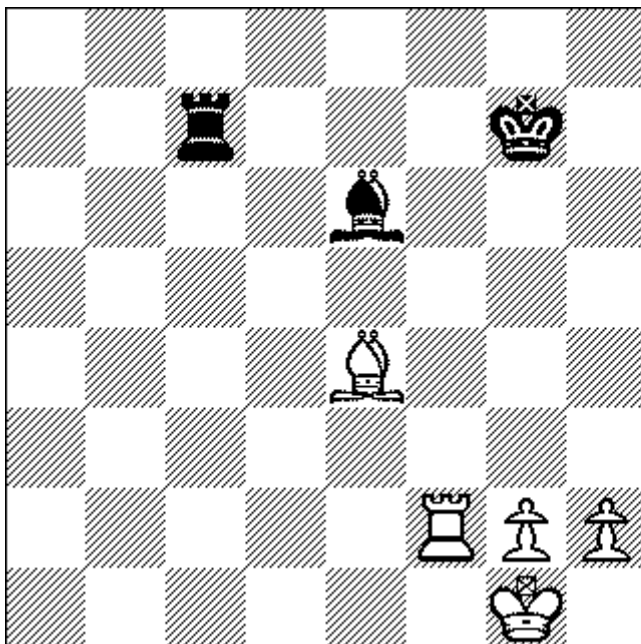
Als er helemaal geen pionnen meer over zijn, is het in sommige gevallen droevig gesteld: met twee paarden kun je de vijandelijke koning niet geforceerd mat zetten, met een loper en een paard is dit een hele klus, en met twee lopers is het goed te doen, hoewel het met een toren nog altijd makkelijker gaat. (De eigen koning moet wel in alle gevallen helpen) Dit is eigenlijk een merkwaardige situatie, omdat twee stukken meer waard zijn dan een toren. Als de tegenstander echter nog wel een of twee pionnen heeft en de tegenstander alleen een paard of een loper, is de situatie vaak nog ernstiger: één pion is in sommige gevallen nog voldoende om een paard de baas te zijn. Dit komt, omdat een paard niet altijd op tijd is om zich op te offeren. Met name een randpion is moeilijk te benaderen.

Het eerste diagram, dat ontleend is aan ‘Praktische Schaaklessen 2’ van Dr. M. Euwe laat ons een zeer merkwaardige stelling zien: het lijkt erop, dat noch wit, noch zwart nog kan winnen. Immers, de zwarte pion is gemakkelijk te veroveren, waarna wit met twee waardeloze paarden blijft zitten. Maar twee paarden hoeven toch niet altijd compleet nutteloos te zijn. Een kleine verandering in de situatie is vaak al voldoende om ze een kans te geven. De zwarte koning kan namelijk rustig pat worden gezet, omdat de pion dan nog kan zetten. Dit is alles wat wit nodig heeft. Hij geeft mat in vier:

1. Pd4 e2 2.Pc6+ Ka8 Wit laat de pion nu gewoon lopen... 3.Pd5! e1D Pc7 mat.

Een heel ander soort stelling is te zien in het tweede diagram: wit staat twee pionnen voor, dus de winst moet gemakkelijk te behalen zijn. Door een fraaie combinatie kan zwart echter toch remise maken:

1...Tc1+ 2.Tf1 Txf1 3.Kxf1 Lh3! Op het eerste gezicht lijkt dit de situatie alleen maar erger te maken, maar zwart hoeft in deze stelling alleen de g-pion onschadelijk te maken. Dat is met de laatste zet gelukt. Zwart houdt na het slaan twee randpionnen met een 'verkeerde' looper over. (De looper bestrijkt niet het promotieveld van de randpion) Als de zwarte koning in zijn hoek blijft, is remise verzekerd. (Deze stelling komt uit 'Lekker schaken' van R.Brunia en C. van Wijgerden.)